

بررسی تأثیر فعالیت‌های آموزشی - ترویجی در پذیرش بیمه توسط توت -
فرنگی کاران منطقه ژاورود - استان کردستان

Study the effect of educational - extension activities in
insurance acceptance by strawberry farmers zhavrood area
- Kurdistan province

احمد باسامی^{۱*}، محمد چیدری^۲ و عنایت عباسی^۳

^۱دانشجوی کارشناسی ارشد ترویج و آموزش کشاورزی، استاد و

^۳دانشیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس

آدرس مکاتبه کننده (دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده کشاورزی، گروه ترویج
و آموزش کشاورزی)

چکیده

با توجه به نقش انکار ناپذیر ترویج و آموزش در پذیرش نوآوری‌ها در میان کشاورزان، تحقیق حاضر به بررسی تأثیر فعالیت‌های آموزشی- ترویجی در پذیرش بیمه توسط توت‌فرنگی‌کاران منطقه ژاورود پرداخته است. تحقیق از نوع توصیفی- همبستگی بود که به روش پیمایشی انجام شد. برای جمع‌آوری داده‌ها از ابزار پرسشنامه و روش مصاحبه استفاده شد. روایی پرسشنامه براساس نظر جمعی از صاحب‌نظران مربوطه تأیید گردید و برای تعیین میزان پایایی از ضریب آلفای کرونباخ (0/87) استفاده شد که نشان از مناسب بودن ابزار تحقیق داشت. کلیه توت‌فرنگی‌کاران که اقدام به پذیرش بیمه کرده بودند (N= 100)، جامعه آماری این تحقیق را تشکیل دادند که از بین آن‌ها با استفاده از جدول کرجسی و مورگان تعداد 80 توت‌فرنگی‌کار به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده به عنوان نمونه تحقیق انتخاب شدند. نتایج نشان داد که همه متغیرهای مربوط به فعالیت‌های آموزشی- ترویجی که شامل 12 متغیر، برگزاری کارگاه آموزشی، فیلم‌های آموزشی، سخنرانی‌های ترویجی، توزیع نشریات ترویجی، ارتباط با متخصصان موضوعی، بازدید از فعالیت‌های مرکز بیمه، برگزاری کلاس و دوره‌های آموزشی، کسب اطلاعات تلفنی از مروج و مددکار ترویجی، ملاقات با مروج در مرکز خدمات، برنامه‌های کشاورزی رادیو- تلویزیونی، ملاقات کارشناس با کشاورز در روستا و مزرعه و بحث گروهی با متغیر وابسته تحقیق یعنی پذیرش بیمه توسط توت‌فرنگی‌کار رابطه معنادار داشتند. اما هیچ یک از متغیرهای مربوط به ویژگی‌های فردی و زراعی توت‌فرنگی‌کاران با پذیرش بیمه رابطه معنادار نداشتند. همچنین نتایج رگرسیون گام به گام نشان داد چهار متغیر برگزاری کلاس و دوره‌های آموزشی، فیلم‌های آموزشی، بحث گروهی و برگزاری کارگاه آموزشی به ترتیب، بیشترین نقش را در تبیین متغیر وابسته داشتند و در مجموع این چهار عامل 59/1 درصد تغییرات مربوط به پذیرش بیمه را تبیین کردند.

واژه‌های کلیدی: فعالیت‌های آموزشی- ترویجی، بیمه کشاورزی، توت‌فرنگی‌کاران، ژاورود

Abstract

Given the undeniable role extension and educational in adoption of innovations among farmers, The study aimed to investigate the effects of educational- extension activities in accepting insurance by Strawberry farmers zhavrood Area. The study was a descriptive - correlation, survey research. For data collection a questionnaire and interview methods were used. Face validity of the questionnaire was determined by a group of relevant experts. Cronbach's alpha was used to computing reliability of the questionnaire and its rate was 0/87. All the farmers who accepted the insurance (N= 100) were included in the study. A sample of 80 farmers selected by a simple random sample technique through the Krejcie and Morgan table. The results revealed that there was significant correlation between all variable related to educational- extension activities that includes 12 variables, workshop, Educational films, Extension lectures, Distribution of extension publications, Relation with subject expertise, Visit the center of insurance, Classes and training courses, Telephone information from the extension worker, Farmer meeting with extension worker on office, Agricultural programs on radio - tv, Expert meeting with farmer on farm and village and Group discussion whit insurance acceptance by strawberry farmers. But not significant correlation between variables related to

demographic and strawberry growers with insurance acceptance. also, The results of stepwise regression showed that four variables, classes and training courses, educational films, group discussions and workshop, respectively, were the most important role in explaining the dependent variable. In total, these four variables, 59/1 the percentage of variation explained to accept insurance.

Key Words: educational - extension activities, agricultural insurance, strawberry farmers, zhavrood

مقدمه

بخش کشاورزی برخلاف سایر فعالیت‌های اقتصادی به دلیل ارتباط تنگاتنگی که با طبیعت دارد، به طور دائم با مسائل ناشناخته و غیر قابل پیش‌بینی مواجه می‌باشد و در صورتی که شرایط نامساعد طبیعی از قبیل تگرگ، سیل، سرمازدگی، خشکسالی و... اتفاق بیفتد، نه تنها کشاورز با کاهش تولید و بازده محصول مواجه خواهد شد بلکه در صورت وقوع مکرر با کاهش درآمد کشاورز، قدرت سرمایه‌گذاری مجدد از او سلب خواهد شد. در صورت وقوع چنین وضعیتی بیمه می‌تواند به عنوان مؤثرترین عامل، کشاورز و محصول او را در مقابل بلایای طبیعی به طور مناسب حمایت کند (فرجی و میردامادی، ۱۳۸۵).

قانون بیمه محصولات کشاورزی در سال ۱۳۶۲ در مجلس شورای اسلامی به تصویب رسید. در این قانون، بالا بردن سطح درآمد کشاورزان در رأس اهداف بیمه قرار گرفت (ترکمانی و نیکویی، ۱۳۸۶). اما این قانون، همه محصولات کشاورزی را تحت پوشش قرار نمی‌داد. توت‌فرنگی یکی از محصولاتی بود که تحت پوشش و حمایت این قانون قرار نگرفت. با توجه به سطح زیر کشت بالای این محصول، میزان تولید و تعداد شاغلان این بخش در استان کردستان، بیمه توت‌فرنگی مورد نیاز و ضروری بود که با پیگیری‌های مسئولان سازمان جهاد کشاورزی کردستان و موافقت بانک کشاورزی این محصول برای اولین بار در کشور در سال ۱۳۸۸ زیر پوشش بیمه قرار گرفت (خبرگزاری فارس، ۱۳۹۱).

تولید توت‌فرنگی در استان کردستان معادل ۸۱ درصد از کل تولیدات این محصول در کشور می‌باشد که بیش از ۶۰ درصد آن در منطقه ژاورود تولید می‌شود (رحمانی و طاهرخانی، ۱۳۸۵). با توجه به اینکه توت‌فرنگی مهم‌ترین محصول کشاورزی منطقه ژاورود می‌باشد که نقش مهمی در بهبود وضعیت اقتصادی کشاورزان دارد و از طرف دیگر جزء محصولاتی است که نسبت به شرایط نامساعد طبیعی بسیار حساس می‌باشد، ترغیب و تشویق کشاورزان جهت بیمه کردن مزارع توت‌فرنگی بسیار مهم است. در این میان، فعالیت‌های آموزشی- ترویجی می‌تواند در نهادینه کردن فرهنگ بیمه در جامعه روستایی و رفع موانع گسترش مربوط به پذیرش بیمه محصولات کشاورزی و افزایش و تثبیت درآمد روستائیان

نقش پررنگی داشته باشند. به همین دلیل در چند سال اخیر فعالیت‌هایی از طرف کارشناسان ترویج و بیمه به منظور تشویق کشاورزان جهت بیمه کردن مزارع توت‌فرنگی انجام شده است. این تحقیق با هدف بررسی تأثیر این فعالیت‌ها در پذیرش بیمه از سوی توت‌فرنگی‌کاران انجام شد.

پیشینه تحقیق

امروزه صنعت بیمه محصولات کشاورزی به عنوان یک ابزار حمایتی در هنگام حوادث قهری و بلایای طبیعی اهمیت فزاینده‌ای پیدا کرده است (کرباس، ۱۳۸۰) اما هنوز به طور بهینه از طرف جامعه روستایی و کشاورزی مورد پذیرش قرار نگرفته است. در چنین شرایطی فعالیت‌های ترویجی و روش‌های متنوع آن می‌تواند از طریق آموزش و ارتقاء آگاهی کشاورزان در مورد مزایا، فواید، کارکرد و فرآیند بیمه، نقش مهمی در ترغیب پذیرش کشاورزان ایفا کند. به همین منظور مطالعاتی در این زمینه انجام شده است که در ادامه به چند مورد اشاره شده است.

فرجی و میردامادی (۱۳۸۵) در مطالعه خود با عنوان - بررسی نقش ترویج در پذیرش بیمه محصول سیب توسط باغداران شهرستان دماوند- نشان دادند، متغیرهای سطح سواد، سابقه فعالیت باغداری، سطح زیر کشت، آگاهی از فواید و اهداف بیمه محصولات باغی، شرکت در کلاس‌های آموزشی- ترویجی، تعداد تماس با مروجان و کارشناسان بیمه با پذیرش بیمه محصولات باغی رابطه مثبت و معنی‌دار دارند ولی سن با پذیرش بیمه رابطه منفی معنی‌دار دارد. اما متغیرهای میزان درآمد، بازدید از صندوق بیمه، سخنرانی‌های ترویجی، فیلم‌های آموزشی ویدیویی، استفاده از نشریات و استفاده از گارگاه‌های آموزشی با پذیرش بیمه محصولات باغی رابطه معنادار ندارد. حیاتی و همکاران (۱۳۸۸) به مطالعه عوامل مؤثر بر پذیرش بیمه دام روستایی در شهرستان سلماس پرداختند. نتایج تحقیق آن‌ها نشان داد کم بودن غرامت دریافتی، بالا بودن حق بیمه پرداختی و طولانی بودن پرداخت غرامت از موانع پذیرش بیمه در میان دامداران می‌باشد. همچنین این تحقیق نشان داد متغیرهای سن، سطح تحصیلات، میزان آگاهی از مزایای بیمه و دریافت تسهیلات عوامل مؤثر بر پذیرش بیمه دام

بودند. در تحقیقی دیگر بیان شده است که مالکان مزارع بزرگ تر تمایل بیشتری به پذیرش بیمه دارند (Goodwin, 1993). تحقیقی که در جنوب ویتنام انجام شده است، سن و سطح تحصیلات را به عنوان دو عامل مؤثر در پذیرش بیمه ذکر کرده است (Vandever, 2001). نعیمی و همکاران (۱۳۸۸) در تحقیق خود- عوامل فردی، آموزشی و ترویجی مؤثر بر نگرش گندمکاران استان زنجان نسبت به بیمه محصولات کشاورزی - به این نتیجه رسیدند که شرکت در کلاس‌های ترویجی، تماس با کارشناسان، سخنرانی‌های ترویجی، فیلم‌های آموزشی، گارگاه آموزشی و میزان تماس مروجان با کشاورزان با پذیرش بیمه رابطه معنادار دارد. دربان آستانه و ایروانی (۱۳۸۶) در تحقیق با عنوان- عوامل مؤثر بر پذیرش بیمه محصول گندم- ارتباط با عوامل ترویج را بر تقاضای بیمه گندم مؤثر می‌دانند. یافته‌های تحقیقی که در مورد عوامل مؤثر در پذیرش نوآوری‌های مربوط به طرح مبارزه با بیماری‌های انگلی دام در بین دامداران شهرستان بجنورد انجام شده است، حاکی از آن است که برگزاری کلاس‌های آموزشی و ترویجی و برنامه‌های رادیویی با پذیرش نوآوری‌های مربوط به مبارزه با بیماری‌های انگلی دام رابطه معنادار نداشت اما مراجعه دامدار به مروج، تماس مروج به دامدار با پذیرش نوآوری رابطه معنادار داشت (مجردی، ۱۳۷۴).

روش شناسی تحقیق

تحقیق حاضر از نوع تحقیقات توصیفی- همبستگی می‌باشد که به شیوه پیمایشی انجام شده است. تحقیق از لحاظ هدف کاربردی می‌باشد. بررسی‌های اسنادی، جستجوی اینترنتی و مصاحبه با چندین صاحب‌نظر، منجر به تدوین گویه‌های پرسشنامه گردید. بعد از طراحی پرسشنامه برای به دست آوردن اطلاعات مورد نیاز، از طریق ارتباط مستقیم و به شیوه مصاحبه با کشاورزان اقدام به تکمیل پرسشنامه‌ها گردید. جامعه آماری این تحقیق متشکل از کلیه کشاورزانی که نسبت به بیمه مزارع توت‌فرنگی اقدام کرده‌اند. ($N=100$). با استفاده از جدول کرجسی و مورگان تعداد ۸۰ نفر از این افراد به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب و به عنوان نمونه تحقیق مورد مطالعه قرار گرفتند. روایی پرسشنامه توسط تعدادی کارشناسان ترویج سازمان جهاد کشاورزی استان کردستان بررسی شد. پایایی پرسشنامه نیز

از طریق تکمیل ۲۵ پرسشنامه به وسیله کشاورزان در یکی از روستاهای خارج از نمونه آماری در مرحله پیش آزمون و محاسبه ضریب آلفای کرونباخ محاسبه گردید؛ و مقدار آن ۰/۸۷. محاسبه شد. متغیرهای مستقل تحقیق عبارت بودند از: سن، تحصیلات، سابقه کار کشاورزی، سابقه کشت توت‌فرنگی، سطح زیر کشت توت‌فرنگی، موانع پذیرش بیمه، گارگاه آموزشی، فیلم آموزشی، توزیع مجلات و نشریات آموزشی، ارتباط با متخصصان موضوعی، بازدید از فعالیتهای مرکز بیمه، برگزاری دوره و کلاسهای ترویجی، کسب اطلاعات تلفنی از مروج و مددکار ترویجی، ملاقات با مروج در مرکز خدمات، برنامه‌های کشاورزی رادیو-تلویزیونی، ملاقات مروج با کشاورز در روستا و مزرعه و بحث گروهی. متغیر وابسته تحقیق نیز پذیرش بیمه توسط توت‌فرنگی کاران می‌باشد، که در قالب سه مؤلفه رضامندی از بیمه، تمایل به تمدید بیمه و تشویق دیگر کشاورزان به پذیرش بیمه سنجیده شده است. کلیه متغیرهای تحقیق در قالب طیف لیکرت پنج گزینه‌ای از خیلی کم تا خیلی زیاد سنجیده شده‌اند. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS 20 انجام شد. برای توصیف داده‌ها از آماره‌های فراوانی، درصد و میانگین و برای تحلیل داده‌ها از ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون بهره استفاده شد.

نتایج، بحث و نتیجه گیری

یافته‌ها

الف: ویژگی‌های فردی و زراعی پاسخگویان

میانگین سن کشاورزان ۳۶/۵ سال و مسن‌ترین و جوانترین آن‌ها ۵۱ و ۲۱ سال داشتند. همان‌طور که جدول ۱ نشان می‌دهد بیشتر آن‌ها (۴۶/۳ درصد) در رده سنی ۳۱-۴۰ سال بودند. به طور مساوی ۳۷/۵ درصد آن‌ها دارای تحصیلات ابتدایی و به همین میزان نیز دارای تحصیلات راهنمایی بودند. به عبارت دیگر ۷۵/۰ درصد افراد دارای سطح تحصیلات ابتدایی و راهنمایی بودند.

جدول ۱- مشخصات فردی و زراعی پاسخگویان

متغیر	سطوح متغیر	فراوانی	درصد	میانگین	انحراف معیار
سن (سال)	۲۱-۳۰	۱۸	۲۲/۵	۳۶/۵	۷/۶۵
	۳۱-۴۰	۳۷	۴۶/۳		
	۴۱-۵۱	۲۵	۳۱/۳		
جمع		۸۰	۱۰۰		
تحصیلات (سال)	بی سواد	۶	۷/۵	۵/۷	۳/۲
	ابتدایی (۱-۵)	۳۰	۳۷/۵		
	راهنمایی (۶-۸)	۳۰	۳۷/۵		
	متوسطه (۹-۱۲)	۱۴	۱۷/۵		
جمع		۸۰	۱۰۰		
سابقه کشاورزی (سال)	۱۰-۲۰	۳۵	۴۳/۸	۲۳/۵	۸/۵
	۲۱-۳۰	۳۳	۴۱/۳		
	۳۱-۴۰	۱۲	۱۵/۰		
جمع		۸۰	۱۰۰		
سابقه کشت توت فرنگی (سال)	۱-۵	۹	۱۱/۳	۱۰/۵	۴/۰
	۶-۱۰	۳۰	۳۷/۵		
	۱۱-۱۵	۳۲	۴۰/۰		
	۱۶-۲۰	۹	۱۱/۳		
جمع		۸۰	۱۰۰		
سطح زیر کشت توت فرنگی (هکتار)	۰/۵-۱	۴۵	۵۶/۳	۱/۵	۰/۸
	۱/۱-۲	۲۲	۲۷/۵		
	۲/۱-۳	۱۰	۱۲/۵		
	۳/۱-۴	۳	۳/۸		
جمع		۸۰	۱۰۰		

بیشترین سابقه کشاورزی ۴۰ سال و کمترین ۱۰ سال بود. سابقه کشاورزی بیشتر افراد (۴۳/۸ درصد) در طبقه ۱۰-۲۰ سال بود. اما در رابطه با سابقه کشت توت فرنگی ۴۰/۰ درصد

پاسخگویان در طبقه ۱۵-۱۱ سال قرار داشتند. که این مسئله حاکی از قدمت بالای کشت توت‌فرنگی در منطقه دارد. بیشترین و کم‌ترین سابقه کشت توت‌فرنگی به ترتیب ۲۰/۰ و ۴/۰ سال بود. سطح زیر کشت توت‌فرنگی اکثر پاسخگویان (۵۶/۳ درصد) بین ۱- ۰/۵ هکتار بود و بیشترین و کم‌ترین سطح زیر کشت توت‌فرنگی به ترتیب ۴/۰ و ۰/۵ هکتار بود. شغل اصلی اکثریت پاسخگویان (۵۶/۳ درصد) کشاورزی (باغداری و زراعت) بود. ۱۶/۳ درصد نیز به کار دامداری اشتغال داشتند. سایر پاسخگویان نیز به طور مشترک کشاورزی و دامداری را به عنوان شغل اصلی خود بیان کرده‌اند. در رابطه با شغل فرعی ۴۵/۰ درصد دامداری، ۳۱/۳ درصد کشاورزی، ۱۶/۳ درصد شغل آزاد و مابقی پاسخگویان شغل فرعی نداشتند. همه پاسخگویان نوع مالکیت اراضی خود را ملکی بیان کرده‌اند. در ارتباط با استفاده از تسهیلات حمایتی ۶۲/۵ درصد پاسخگویان، پاسخ منفی و مابقی پاسخ مثبت داده‌اند. میانگین تعداد دفعات استفاده از تسهیلات بانکی توسط این افراد ۳ بار بود. ۵۷/۵ درصد افراد بیان کرده‌اند در محل مرکز خدمات آن‌ها مروج وجود دارد و ۵۴/۴ درصد نیز بیان کرده‌اند، مروج کشاورزی محل خود را می‌شناسند.

ب: رتبه بندی میزان تأثیر فعالیت‌های آموزشی ترویجی در پذیرش بیمه

پذیرندگان بیمه بر این باور بودند که برگزاری کلاس و دوره‌های آموزشی، بحث گروهی، سخنرانی‌های ترویجی، گارگاه آموزشی به ترتیب بیشترین تأثیر را در فرآیند پذیرش بیمه توسط آن‌ها داشته است. اما بازدید از فعالیت‌های مرکز بیمه، ارتباط با متخصصین موضوعی، ملاقات کارشناس با کشاورز در روستا و مزرعه و کسب اطلاعات تلفنی از مروج و مددکار ترویجی کم‌ترین تأثیر را در این زمینه داشته است. در مطالعه نعیمی و همکاران (۱۳۸۸)، شرکت و یا عدم شرکت در دوره آموزشی اهمیت چندانی در پذیرش بیمه نداشته است در حالی که مطالعه قلاوند و چیدری (۱۳۸۵) عکس این نتایج را نشان داد. تأثیر بالای سخنرانی‌های ترویجی در پذیرش بیمه در تحقیق نعیمی و همکاران (۱۳۸۸) با مطالعه حاضر هم‌سو می‌باشد.

جدول ۲- رتبه‌بندی میزان تأثیر فعالیت‌های آموزشی- ترویجی در پذیرش

رتبه	انحراف معیار	* میانگین	تعداد (N)	فعالیت‌های آموزشی - ترویجی
۱	۰/۷۲	۴/۱۲	۸۰	برگزاری کلاس و دوره‌های آموزشی
۲	۰/۸۵	۳/۸۷	۸۰	بحث گروهی
۳	۰/۶۹	۳/۶۵	۸۰	سخنرانی ترویجی
۴	۰/۵۹	۳/۴۵	۸۰	گارگاه آموزشی
۵	۰/۶۷	۳/۱۱	۸۰	ملاقات با مروج در مرکز
۶	۰/۷۹	۲/۶۷	۸۰	فیلم آموزشی
۷	۰/۶۳	۲/۴۵	۸۰	توزیع نشریات آموزشی - ترویجی
۸	۰/۹۱	۲/۳۷	۸۰	برنامه‌های کشاورزی رادیو - تلویزیونی
۹	۰/۷۳	۲/۳۵	۸۰	کسب اطلاعات تلفنی از مروج و مددکار ترویجی
۱۰	۱/۰	۲/۲۵	۸۰	ملاقات کارشناس با کشاورز در روستا و مزرعه
۱۱	۰/۸۸	۲/۱۵	۸۰	ارتباط با متخصصین موضوعی
۱۲	۱/۰۲	۲/۱۰	۸۰	بازدید از فعالیت‌های مرکز بیمه

* خیلی کم=۱ کم=۲ متوسط=۳ زیاد=۴ خیلی زیاد=۵

نتایج تحقیق فرجی و میردامادی (۱۳۸۵) در مورد نقش ترویج در پذیرش بیمه محصول سیب توسط باغداران شهرستان دماوند نشان داد از میان روش‌های آموزشی- ترویجی به کارگرفته شده، گارگاه آموزشی، فیلم آموزشی ویدیویی، سخنرانی ترویجی و برگزاری دوره و کلاس‌های ترویجی بیشترین تأثیر را در پذیرش بیمه داشته است در حالیکه بحث گروهی، انتشار خبرنامه، توزیع مجلات و نشریات ترویجی و بازدید از فعالیت‌های مرکز بیمه کم‌ترین تأثیر را در پذیرش بیمه محصول سیب از سوی باغداران داشته است. مشابهت نتایج این دو تحقیق در این است که در هر دو مطالعه از نظر پذیرندگان بیمه، گارگاه آموزشی، سخنرانی ترویجی و برگزاری کلاس و دوره‌های آموزشی بیشترین تأثیر را در پذیرش بیمه داشته است و در هر دو مطالعه بازدید از فعالیت‌های مرکز بیمه تأثیر چندانی در پذیرش بیمه نداشته است. اما نقطه مقابل این دو مطالعه در این است که در مطالعه حاضر بحث گروهی از نظر پذیرندگان جزو عوامل مؤثر در پذیرش بیمه بود اما در تحقیق فرجی و میردامادی (۱۳۸۵) بحث گروهی کم‌ترین تأثیر را در پذیرش بیمه از سوی باغداران داشته است.

ب: رتبه بندی موانع پذیرش بیمه

همانطور که نتایج جدول ۳ نشان داد، پایین بودن غرامت پرداختی توسط بیمه، زیاد بودن حق بیمه و اطلاع نداشتن کشاورز از طرح بیمه از نظر بیمه پذیران توت‌فرنگی کار به عنوان سه مانع اصلی پذیرش بیمه بیان شده است.

جدول ۳- رتبه‌بندی موانع پذیرش بیمه از دیدگاه بیمه پذیران توت‌فرنگی کار

رتبه	انحراف معیار	میانگین*	تعداد (N)	موانع پذیرش بیمه
۱	۰/۶۷	۴/۲۵	۸۰	پایین بودن غرامت پرداختی توسط بیمه
۲	۰/۸۲	۳/۹۲	۸۰	زیاد بودن حق بیمه
۳	۱/۱۳	۳/۸۵	۸۰	اطلاع نداشتن کشاورز از طرح بیمه
۴	۰/۷۰	۳/۸۲	۸۰	نبود مراکز بیمه و بانک کشاورزی
۵	۰/۸۰	۲/۸۲	۸۰	وجود مشکلات اداری قرارداد با بیمه
۶	۱/۰۰	۲/۵۵	۸۰	همکاری نکردن مسئولان بیمه و بانک
۷	۰/۹۸	۲/۴۷	۸۰	پوشش ندادن تمام خطرات توسط بیمه

* خیلی کم = ۱ کم = ۲ متوسط = ۳ زیاد = ۴ خیلی زیاد = ۵

یعقوبی‌فرانی و چیدری (۱۳۸۰) و چیدری و قلاوند (۱۳۸۵) در تحقیق خود، آگاهی از مزایای طرح بیمه و اهداف بیمه را در پذیرش بیمه مؤثر می‌دانند. یافته‌های مطالعه ترکمانی (۱۳۷۸) و حیاتی و همکاران (۱۳۸۸) نشان داد، ۳ عامل عدم پرداخت به موقع خسارت، کافی نبودن میزان خسارت و بالا بودن حق بیمه مهم‌ترین موانع پذیرش بیمه هستند. نتایج مطالعه‌ای که به بررسی میزان مشارکت کشاورزان جنوب ویتنام برای برنامه پیشنهادی بیمه عملکرد منطقه‌ای از طریق برآورد الگوی لاجیت انجام شده است، میزان حق بیمه پرداختی و غرامت دریافتی کشاورز را به عنوان عواملی که بیشترین تأثیر را در پذیرش بیمه دارد، ذکر می‌کند (Vandever, 2001). در مطالعات دیگر حق بیمه به عنوان عاملی مهم در پذیرش بیمه اشاره شده است (منصوریان، ۱۳۸۰، Smit and Baquet, 1996).

ج: نتایج ضریب همبستگی و تحلیل رگرسیون

به منظور بررسی رابطه متغیرهای مستقل و پذیرش بیمه به عنوان متغیر وابسته از همبستگی پیرسون و برای پیش‌بینی تأثیر متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته از تحلیل رگرسیون گام به گام استفاده شد. جداول ۴ و ۵ میزان شدت، جهت رابطه و سطح معناداری را بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته نشان می‌دهد. همان‌طور که نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد هیچ‌کدام از ویژگی‌های فردی و زراعی پاسخگویان با پذیرش بیمه رابطه معنادار نداشت. نیکویی و ترکمانی (۱۳۷۶) معتقدند سن و سطح تحصیلات با پذیرش بیمه رابطه مثبت دارد. نتایج تحقیق تیرایی یاری (۱۳۸۱) حاکی از تأثیر منفی سن، اندازه مزرعه و سابقه کار کشاورزی بر پذیرش بیمه دارد. در تحقیقی دیگر بیان شده است که مالکان مزارع بزرگ‌تر تمایل بیشتری به پذیرش بیمه دارند (Goodwin, 1993). مطالعه‌ای که در جنوب ویتنام انجام شده است، سن و سطح تحصیلات را به عنوان دو عامل مؤثر در پذیرش بیمه ذکر می‌کند (Vandever, 2001).

جدول ۴- رابطه بین ویژگی‌های فردی و زراعی با پذیرش بیمه

متغیرهای مستقل	ضریب همبستگی پیرسون	سطح معناداری
تحصیلات	۰/۱۸۸	۰/۰۹۵
سن	۰/۰۱۱	۰/۹۲۶
سابقه کشاورزی	-۰/۰۳۸	۰/۷۳۵
سابقه کشت توت فرنگی	-۰/۱۴۰	۰/۲۱۷

در ارتباط با رابطه بین فعالیت‌های آموزشی - ترویجی و پذیرش بیمه نتایج جدول ۵ نشان داد که همه متغیرها بجز توزیع نشریات ترویجی با پذیرش بیمه در سطح ۹۹ درصد معنادار بودند اما توزیع نشریات ترویجی در سطح ۹۵ درصد معنادار بود.

جدول ۵- رابطه بین متغیرهای تحقیق و پذیرش بیمه توسط توت‌فرنگی کاران

سطح معناداری	ضریب همبستگی پیرسون	متغیرهای مستقل
.۰۰۰	**۰/۴۴۴	گارگاه آموزشی
۰/۰۰۰	**۰/۵۲۳	فیلم آموزشی
.۰۰۰	**۰/۴۹۵	سخنرانی ترویجی
۰/۰۱۵	*۰/۲۷۱	توزیع نشریات آموزشی
.۰۰۰	**۰/۴۵۱	ارتباط با متخصصین موضوعی
.۰۰۰	**۰/۵۵۶	بازدید از فعالیت‌های مرکز بیمه
.۰۰۰	**۰/۶۴۴	برگزاری کلاس و دوره آموزشی
.۰۰۰	**۰/۴۹۱	کسب اطلاعات تلفنی از مروج و مدد کار ترویجی
.۰۰۰	**۰/۵۰۷	ملاقات با مروج در مرکز
.۰۰۰	**۰/۵۵۳	برنامه‌های کشاورزی رادیو-تلویزیونی
.۰۰۴	**۰/۳۱۹	ملاقات مروج با کشاورز
.۰۰۰	**۰/۴۷۹	بحث گروهی

* $P \leq 0.05$

** $P \leq 0.01$

نتایج مطالعه فرجی و میردامادی (۱۳۸۵) حاکی از آن است که از میان متغیرهای مربوط به فعالیت‌های آموزشی-ترویجی، شرکت در کلاس‌های آموزشی و تماس با کارشناسان با پذیرش بیمه توسط باغداران رابطه معنادار وجود دارد که این نتایج با نتایج تحقیق حاضر همسومی باشد. همچنین مطالعه فرجی و میردامادی (۱۳۸۵) حاکی از عدم وجود رابطه معنادار بین سخنرانی‌های ترویجی، فیلم‌های آموزشی، مجلات و نشریات ترویجی و گارگاه آموزشی با پذیرش بیمه بود که این نتایج در تضاد با یافته‌های تحقیق حاضر است. نعیمی و همکاران (۱۳۸۸) در تحقیق خود به این نتیجه رسیدند که شرکت در کلاس‌های ترویجی، تماس با کارشناسان، سخنرانی‌های ترویجی، فیلم‌های آموزشی و میزان تماس مروجان با کشاورزان با پذیرش بیمه رابطه معنادار دارد که این نتایج با تحقیق حاضر همسومی باشد. همچنین مطالعه آن‌ها نشان داد مجلات و نشریات ترویجی و گارگاه آموزشی با پذیرش بیمه رابطه معنادار

ندارد که این یافته‌ها در تضاد با یافته‌های این تحقیق است. مجردی (۱۳۷۴) در مطالعه خود نشان داد که برگزاری کلاس‌های آموزشی و ترویجی و برنامه‌های رادیویی با پذیرش نوآوری‌های مربوط به مبارزه با بیماری‌های انگلی دام رابطه معنادار نداشت که با نتایج تحقیق حاضر همسو نمی‌باشد، اما در تحقیق او، رابطه معنادار مراجعه دامدار به مروج، تماس مروج به دامدار با پذیرش نوآوری در راستای نتایج این تحقیق است. دربان آستانه و ایروانی (۱۳۸۶) در تحقیق خود ارتباط با عوامل ترویج را بر تقاضای بیمه گندم مؤثر می‌داند.

پس از تبیین رابطه متغیرهای مستقل با متغیرهای وابسته، به منظور پیش‌بینی تأثیر رابطه متغیرهای مستقل با پذیرش بیمه، از رگرسیون گام به گام استفاده شد. نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که چهار متغیر برگزاری کلاس و دوره آموزشی، فیلم آموزشی، بحث گروهی و گارگاه آموزشی در طی چهار گام وارد معادله رگرسیون شدند. این متغیرها به ترتیب بیشترین سهم را در میزان تغییرات متغیر وابسته داشته‌اند و در مجموع ۵۹/۱ درصد از تغییرات پذیرش بیمه را تبیین کردند.

جدول ۵- رگرسیون چندگانه گام به گام مربوط به پذیرش بیمه توسط توت‌فرنگی کاران

متغیرهای مستقل	B	Beta	t	Sig
عدد ثابت (Constant)	۴/۰۸۸	----	۱/۵۶۰	۰/۱۲۳
برگزاری کلاس و دوره آموزشی	۳/۸۸۵	۰/۴۵۷	۵/۷۷۲	۰/۰۰۰
فیلم آموزشی	۱/۸۲۹	۰/۲۶۸	۳/۳۶۸	۰/۰۰۱
بحث گروهی	۱/۳۳۲	۰/۲۰۹	۲/۵۰۰	۰/۰۱۵
گارگاه آموزشی	۱/۵۷۶	۰/۱۷۳	۲/۰۵۹	۰/۰۴۳

R= .۷۸۲   R²= .۶۱۱   R²_{Ad} = .۵۹۱   F= ۲۹/ ۵۰   Sig= .۰۰۰

معادله استاندارد شده خط رگرسیون به صورت زیر است:

$$Y = ۳/۸۸۵X_1 + ۱/۸۲۹X_2 + ۱/۳۳۲X_3 + ۱/۵۷۶X_4$$

نتیجه گیری

این تحقیق با هدف بررسی تأثیر فعالیتهای آموزشی- ترویجی بر پذیرش بیمه از سوی کشاورزان توت‌فرنگی کار صورت گرفت. نتایج تحقیق نشان داد که از نظر بیمه پذیران برگزاری کلاس و دوره‌های آموزشی، بحث گروهی، سخنرانی ترویجی و گارگاه آموزشی بیشترین تأثیر و در مقابل بازدید از فعالیتهای مرکز بیمه، ارتباط با متخصصین موضوعی، ملاقات کارشناس با کشاورز در مزرعه و یا روستا و کسب اطلاعات تلفنی به ترتیب کم‌ترین تأثیر را در پذیرش بیمه داشته است. نتایج تحقیق فرجی و میردامادی (۱۳۸۵) در مورد تأثیر برگزاری کلاس و دوره‌های آموزشی، سخنرانی ترویجی و گارگاه آموزشی بر پذیرش بیمه و تأثیر ناچیز بازدید از مراکز فعالیت بیمه با نتایج این تحقیق مشابه است. اما نتایج این دو تحقیق در مورد تأثیر بحث گروهی همسو نمی‌باشد. یافته‌های این بخش از تحقیق با یافته‌های قلاوند و چیدری (۱۳۸۵) در مورد اهمیت سخنرانی‌های ترویجی در پذیرش بیمه همسو و با نتایج مطالعه نعیمی و همکاران (۱۳۸۸) در مورد تأثیر شرکت در دوره‌های آموزشی در پذیرش بیمه همسو نمی‌باشد. یافته‌های تحقیق در رابطه با موانع پذیرش بیمه از دیدگاه بیمه پذیران حاکی از آن است که پایین بودن غرامت پرداختی از سوی بیمه، زیاد بودن حق بیمه و اطلاع نداشتن کشاورزی از طرح بیمه سه مانع اصلی گسترش و توسعه بیمه بودند. این نتایج با نتایج ترکمانی (۱۳۷۸) و حیاتی و همکاران (۱۳۸۸) همسو بود. همچنین این یافته‌ها با یافته‌های یعقوبی فرانی و چیدری (۱۳۸۰) و قلاوند و چیدری (۱۳۸۵) در ارتباط با آگاهی از طرح بیمه و با یافته‌های منصوریان (۱۳۸۰) و Smith and Baquet (1996) و Vandevveer (2001) در ارتباط با حق بیمه پرداختی همسو می‌باشد. بخش سوم یافته‌های این تحقیق نشان داد که هیچ کدام از ویژگی‌های فردی و زراعی بیمه‌پذیران با پذیرش بیمه رابطه معنادار ندارد که این نتایج با یافته‌های Goodwin (1993) و Vandevveer (2001) همسو نمی‌باشد. نتایج ضریب همبستگی در این تحقیق نشان داد که همه متغیرهای مرتبط با فعالیتهای آموزشی - ترویجی با پذیرش بیمه رابطه معنادار دارند. این یافته‌ها با نتایج فرجی و میردامادی (۱۳۸۵) در مورد رابطه شرکت در

کلاس‌های آموزشی و تماس با کارشناس با پذیرش بیمه، همسو و با رابطه سخنرانی ترویجی، فیلم‌های آموزشی، مجلات و نشریات ترویجی و گارگاه آموزشی با پذیرش بیمه همسو نمی‌باشد. همچنین با نتایج نعیمی و همکاران (۱۳۸۸) در مورد رابطه شرکت در کلاس‌های ترویجی، تماس با کارشناسان، سخنرانی‌های ترویجی، فیلم‌های آموزشی و تماس با مروج و کارشناسان با پذیرش بیمه همسو و با رابطه مجلات و نشریات ترویجی و گارگاه آموزشی با پذیرش بیمه ناهمسو بود و با یافته‌های یافته‌های مجردی (۱۳۷۴) در ارتباط با برگزاری کلاس‌های آموزشی و ترویجی و برنامه‌های رادیویی ناهمسو می‌باشد.

پیشنهادها

با توجه به یافته‌های تحقیق پیشنهادات زیر ارائه می‌گردد.

۱- با توجه به اینکه پذیرندگان بیمه، سه عامل پایین بودن غرامت پرداختی توسط بیمه، زیاد بودن حق بیمه و اطلاع نداشتن کشاورز از طرح بیمه را به عنوان موانع اساسی پذیرش بیمه ذکر کرده‌اند، پیشنهاد می‌گردد در صورتی که مزرعه کشاورز دچار حادثه شد در اسرع وقت کارشناس بیمه جهت برآورد خسارت وارد شده به طور دقیق اقدام کنند. همچنین نظارت صندوق بیمه بر تخمین دقیق خسارت از سوی کارشناس صندوق و رسیدگی به شکایات بیمه‌گذاران و همچنین پرداخت به موقع غرامت در ایجاد اعتماد کشاورزان به بیمه می‌تواند مؤثر واقع شود.

۲- با توجه به رابطه معناداری که بین فعالیت‌های آموزشی- ترویجی با پذیرش بیمه از سوی کشاورزان وجود دارد، می‌توان از طریق آموزش نسبت به بالا بودن آگاهی کشاورزان در مورد کارکرد و فرآیند بیمه، اهمیت و نقش امنیت سازی آن برای کشاورز از نظر اقتصادی و روانشناختی، کشاورزان را نسبت به پذیرش بیمه تشویق کرد. برای این امر می‌توان از رادیو و تلویزیون استانی که به زبان محلی کشاورزان برنامه پخش می‌کند، استفاده کرد. لازم به ذکر است به منظور اثربخشی لازم این برنامه‌ها، برای تهیه برنامه‌ها از کارشناسان متخصص استفاده شود. همچنین با توجه به اینکه کارشناسان مراکز خدمات نزدیک‌ترین کارشناسان نسبت به کشاورزان می‌باشند، به نظر می‌رسد آموزش‌های ضمن

خدمت می‌تواند به آنها در توجیه کامل و رفع ابهام از کشاورزان در مورد حق بیمه‌ها، تعهدات صندوق، نوع خسارت تحت پوشش، میزان غرامت قابل پرداخت و ... بسیار مؤثر واقع شود.

۳- در حال حاضر با توجه به میزان عملکرد محصول (تن در هکتار) بین ۴۰ تا ۶۰ درصد حق بیمه از سوی دولت پرداخت می‌شود. با این حال بالا بودن حق بیمه هنوز به عنوان یک مانع در پذیرش بیمه مطرح است. برای رفع این مشکل پیشنهاد می‌گردد در مورد کشاورزانی که سطح درآمد بالایی ندارند، سهم دولت از حق بیمه پرداختی افزایش یابد و در مورد سایر کشاورزان با نظر به اینکه نبود جاده بین مزارع، نبود یخچال مناسب برای نگهداری موقت محصول و کمبود ظروف بسته‌بندی از مشکلات اصلی کشاورزان می‌باشد. ارائه این خدمات به کشاورزانی که مزارع خود را بیمه می‌کنند به عنوان سیاست‌های تشویقی به کار گرفته شود. همچنین می‌توان در حق بیمه مزارعی که در سال گذشته دچار خسارت نشده‌اند، برای حق بیمه سال آتی تخفیف داد.

منابع

۱. ترکمانی، ج و قربانی، م. (۱۳۷۸)، عوامل مؤثر بر تقاضای بیمه محصولات کشاورزی (مطالعه موردی کشاورزان شهرستان ساری)، علوم کشاورزی ایران. شماره ۳۰، ۲۳۳-۲۴۰.
۲. تیرایی یاری، ن. (۱۳۸۱)، بررسی عوامل شخصیتی مؤثر بر نوگرایی در پذیرش طرح بیمه محصولات کشاورزی توسط بهره برداران استان خوزستان، دانشکده کشاورزی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس.
۳. حیاتی، ب. ا؛ قهرمان زاده، م؛ خداوردیزاده، م و نجفی، ن. (۱۳۸۹)، بررسی عوامل مؤثر بر پذیرش بیمه دام روستایی در شهرستان سلماس، مجله پژوهش‌های علوم دامی، جلد ۴ / ۲۰، شماره ۲، ۲۷-۳۸.
۴. خیرگزاری فارس. (۱۳۸۸)، مزارع توت فرنگی کردستان بیمه کشاورزی شدند، تاریخ دسترسی ۹۱/۲/۱۸ قابل دسترس در: <http://www.farsnews.com/newstext.php?nn=8806301616>
۵. دربان آستانه، ع و ایروانی، ه. (۱۳۸۶)، عوامل مؤثر بر پذیرش بیمه محصول گندم: مطالعه موردی گندمکاران استان تهران، فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۰، شماره ۲، تابستان ۱۳۸۶.
۶. رحمانی، د و طاهرخانی، م. (۱۳۸۴)، تحلیلی بر تخصصی شدن الگوی کشت و نقشان در توسعه روستایی: کشت توت فرنگی در منطقه ژاورود مریوان، فصلنامه مدرس علوم انسانی (ویژه نامه جغرافیا)، ۸۱-۱۰۲.

۷. فرجی، ا و میردامادی، س. م. (۱۳۸۵)، بررسی نقش ترویج در پذیرش بیمه محصول سیب توسط باغداران شهرستان دماوند، علوم کشاورزی شماره ۳، ۱۳۸۵، ۴۸۹-۵۰۰.
۸. قلاوند، ک و چیذری، م. (۱۳۸۵)، بررسی عوامل مؤثر بر پذیرش بیمه محصولات کشاورزی در میان کشاورزان گندم کار استان‌های تهران و مازندران، فصلنامه بیمه و کشاورزی، شماره ۱۱، ۴۹-۶۸.
۹. کرباس، ع. (۱۳۸۰)، بررسی نگرش کشاورزان و عوامل مؤثر بر پذیرش بیمه محصولات کشاورزی، مقالات همایش بیمه کشاورزی، توسعه و امنیت سرمایه گذاری. تهران: بانک کشاورزی.
۱۰. مجردی، غ. (۱۳۷۴)، بررسی عوامل مؤثر در پذیرش نوآوری‌های مربوط به طرح مبارزه با بیماری‌های انگلی دام در بین دامداران شهرستان بجنورد، پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشکده کشاورزی. دانشگاه تربیت مدرس.
۱۱. مسائلی، م. (۱۳۷۹)، بررسی عوامل مؤثر بر پذیرش مبارزه تلفیقی در کنترل کرم ساقه خوار برنج (Chilo suppressalis) مطالعه موردی استان اصفهان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشکده کشاورزی. دانشگاه تربیت مدرس.
۱۲. منصوریان، ن. (۱۳۸۰)، بررسی واحدهای دامی در استان خراسان، مجموعه مقالات اولین همایش بیمه کشاورزی، توسعه و امنیت سرمایه گذاری، بانک کشاورزی ایران، صندوق بیمه محصولات کشاورزی. تهران ۲۶-۲۷ خردادماه.
۱۳. نعیمی، ا؛ پزشکی راد، غ؛ چیذری، م. (۱۳۸۸)، عوامل فردی، آموزشی و ترویجی مؤثر بر نگرش گندمکاران استان زنجان نسبت به بیمه محصولات کشاورزی، فصلنامه پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی، شماره ۹ تابستان و پاییز ۱۳۸۸.
۱۴. نیکویی، ع و ترکمانی، ج. (۱۳۷۶)، عوامل مؤثر بر تقاضای بیمه محصولات زراعی در استان فارس: مطالعه موردی گندم و چغندر قند، مجموعه مقالات سومین کنفرانس اقتصاد ایران، دانشگاه فردوسی مشهد، ۱۰۳۲-۱۰۵۳.
۱۵. یعقوبی فرانی، ا و چیذری، م. (۱۳۸۰)، بررسی عوامل مؤثر بر پذیرش و عدم پذیرش بیمه دام روستایی در استان اصفهان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشکده کشاورزی. دانشگاه تربیت مدرس.
16. Goodwin, B. K. 1993. An empirical analysis of the demand for multiple peril crop insurance. *Am J Agric Econom*, 75(3) : 34- 425.
17. Smit, v and Baquet, A.E. 1996. The demand for multiple peril crop insurance; Evidence from Montana Wheat farms. *Americ J Agric Econom* 78: 189- 201.
18. Vandever, Monte L. A. 2001. Demand for area crop insurance among litchi producers in northern Vietnam. *Journal of Agricultural economics*, 26 (2) : 173-184.